

Թաշիւի ու Թէրալիէ՝ ուսումնին խաշիւ-
բնար օշան զէվարթ, պիղզարթ մէրթէպէ-
կէիսիւ անորն նիղզամի վէ Թաշիւ ու Թէրալիէ
իշին զօւրբանըլան ուսում ու Թէրթիպարթը
մի շաշի տէ իթմէ յ մի քուն տոր :

վերմէքտիր, տէտի. պիղ մէրգումտուս-
թումուզուն պու լազըրտըքնա կիւ-
ճէնմէտիքտէն պաշգա, սէնա տախի
օգուտուգ, չիւնքի պու գատար քիւ-
չիւք պիր նոգթաեա տիգգաթ իտէն
բէտէր, հալիլէ պաշգա պիւլիւք խու-
սուսարա տահա զիեաւտէ տիգգաթ ի-
տէճէք տիր, պիղտէ իտէ, տէլիլ մէգ-
հէպ վէ միլլէթիւք ճիհէթիլլէ, իլլա
հիչ պիր ճիհէթիլլէ, չու տիգգաթ ի-
տէն, վէ ալէլ խուսուս պէօյլէ ալը-
տան ալըղա սէօյլէյէն բէտէր, էկէր
հիչ եօգ տուր տէլէմէգ իտէք տախի,
չու՛նու պիլլիլիլ քի, պու կիւնէ գա-
գար պիղ լաւթ կէլմէք իգպալինէ նա-
յիլ օլամամըքը տըր :

(Տէվամի)

ԳԱՅԱՆԻՐԻՑԷՏԷՆ ԹԱՀԻՐԻՍԹ

Կեսարիա 29 հոկտ. 1871

... Խոյսար իր,
Եւթ Պօլսոյ և այլ հայաբնակ քաղաք-
ներու վարժարաններուն վիճակը քննենք,
ակներեա կը տեսնենք թէ՛ ընդհանրապէս
նորա 8-10 տարիէ ՚ի վեր գոհացուցիչ կեր-
պիւ յառաջ գացեր և բնական զիտուն ու
իր լեզուին տեղեակ աշակերտներ հասու-
ցեր են, ժողովրդէր մ'ուսման համը ճաշա-
կած և իր քայլերը յառաջդիմութեան ուղ-
ւոյն մէջ նետած լինելը ասկէ միայն կը
հասկցուի :

Բայց Կեսարիոյ վարժարանները, նաեւ
ժողովրդէր, բնաւ փոփոխութիւն մը կրած
չեն, ինչ էլին ութ տարի առաջ՝ նոյն վի-
ճակը ունին հիմայ ալ, Ախսոս որ Կեսա-
րիոյ պէս քաղքի մը մէջ, ուր 7000 էն ա-
ւելի հայ կը գտնուի, հայերը օրինաւոր
վարժարան մ'ունենցած չեն (ի բաց առեալ
աղջկանց վարժարանը, որու քիչ քիչ
ժամանակ պիտի խօսիմ) և լուսոյ անուան
անգամ չեն լսեր :

Ստուգիւ այս ցաւալի վիճակը ամենուն
զարմամբ պիտի դրդուի, ինչպէս ժամա-
նակա իմ գրողեց, սակայն երբ անոր
պատճառները յառաջ բերեմք, հաւատար
եմք որ ամբողջ շարք մեզ կարեկից լինե-
լով՝ Կեսարացոց այս անտարբերութեանը
վրայ պիտ'ցաւի : Վասն որոյ վարժարան-
ներու վիճակը մանրամասն չ'պատմած՝ այժմ
կը պատրաստուիմ, ազատ, անկողմնակալ
և ազգասէր օրոտփ, անոնց յետադիմութեան
վրայ խօսելու և այս աղէտից վրայ դար-
ման մը մտածելու :

Արդ՝ Կեսարիոյ մէջ անոր համար բա-
րեկարգ վարժարան մ'ունենցած չենք, 1-
փասն զի ժողովրդեան մեծ մասը դեռ գի-
տութեան համը ճաշակած չըլլալուն՝ հայր
մ'իր որդւոյն դաստիարակութեանը համար
տարին չնչին գումար մը (80-100-200 դր.)
գոհելը կորուստ կը համարի, և իր գումարը
13 տարու չեզած դպրատնէն կը քաշէ կոյր
համողմամբ՝ թէ բաւական կարգալ գրել
սորվեցաւ ուրիշ բանի սէտը չունի ալ, Բայց
խեղճը չը գիտէր որ 12-13 տարու տղայ մը
ինչ կրնայ ամփոփել իր մատաղ մտացը մէջ
... : Ո՛ր կուրսութեան և տգիտութեանդ,
չնչին դուստրի մը համար գաւազն տգէտ
կը թողուս և անոր դահլիճը կը լինի :

2- Վասն զի Կեսարիոյ չայոյ յատկաց-
եալ Դեմիտի և Երեմիայի դեռ բնա-
ջինը եղած չըլլալով՝ մէկուն կանգնածը
միւսը կը կործանէ : Խօսքս բացատրեմ :

Եթեմարդեք թէ՛ այս ինչ անձի միջոցաւ
վարժարաններէն մէկուն գիտուն և ծրա-
շան դասատու մը կը կարգուի, բայց ցա-
ւալին այն է որ այս դասատուն շատ շատ
տարի մը միայն կը շարունակէ իր պաշտօ-
նը, օրովհետեւ անդին ուրիշ ազգային մը
նոյն անձը դպրատնէն կը հանէ պատճառ
բռնելով թէ՛ նա իր որդին պատճերէ (թէ և
առանց յանձնաց չը պատճելիր), թէ՛ իր
խօսքերուն, որ ընդդէմ կանոնի են, ու
չաղբութիւն չընեն, վերջապէս ասոր նման
անհիմն զրպարտութիւններ, որոնք դատա-
տուր մը համար յանձնուք չեն : Բայց իր
բուն նպատակին դանք, այն է նախնածի
և կողմնակալութեան շար ող ին, որ կը դըր-
գուէ գինքն նոյն անձը իր պաշտօնէն հրա-
ժարել տալու, քանի որ նա ուրիշ (իր հա-
կաւորորդին) ձեռքը նոյն պաշտօնին հա-
սած և սուգ ժամանակի մէջ բաւական յա-
ռաջող խնդիրն զոյց տուած է, մինչդեռ
վր կարգած դասատուն ծոյլ է և աղէտ :

Քանի մ'ամսէ կամ տարիէ մ'ետեւ նոր դա-
սատու մը կուգայ, հիմայ ալ ուրիշ նա-
խանձոտներ զանի կը հանեն ... : Այսպէս
օրեր, ամիսներ, տարիներ կանցնին և Կե-
սարիոյ վարժարաններուն մէջ շարունակ
տարի մը դաս չի տուեր, և բնականապէս
յառաջդիմութեան ալ զուրկ կը մնանք :

Բայց այս երկու մէկմէկ կործանող կող-
մերուն արդիւնքը սա եղած է որ՝ շատ մ'
անձինք ազգային դործերէ ետքաշուեր են
Այսպէս ժողովրդէր միայն իր խօսքը
յառաջ տանելու կախատի : Թող վարժա-
րանները գոցուին, թող մանկութե չի դաս-
տիարակուին, բնաւ իրենց հոգը չէ : Ա-
նոնց համար ... : Եւթ Պօլսոյ և այլ հայաբնակ քաղաք-
ներու վարժարաններուն վիճակը քննենք,

ակներեա կը տեսնենք թէ՛ ընդհանրապէս
նորա 8-10 տարիէ ՚ի վեր գոհացուցիչ կեր-
պիւ յառաջ գացեր և բնական զիտուն ու
իր լեզուին տեղեակ աշակերտներ հասու-
ցեր են, ժողովրդէր մ'ուսման համը ճաշա-
կած և իր քայլերը յառաջդիմութեան ուղ-
ւոյն մէջ նետած լինելը ասկէ միայն կը
հասկցուի :

Բայց Կեսարիոյ վարժարանները, նաեւ
ժողովրդէր, բնաւ փոփոխութիւն մը կրած
չեն, ինչ էլին ութ տարի առաջ՝ նոյն վի-
ճակը ունին հիմայ ալ, Ախսոս որ Կեսա-
րիոյ պէս քաղքի մը մէջ, ուր 7000 էն ա-
ւելի հայ կը գտնուի, հայերը օրինաւոր
վարժարան մ'ունենցած չեն (ի բաց առեալ
աղջկանց վարժարանը, որու քիչ քիչ
ժամանակ պիտի խօսիմ) և լուսոյ անուան
անգամ չեն լսեր :

Ստուգիւ այս ցաւալի վիճակը ամենուն
զարմամբ պիտի դրդուի, ինչպէս ժամա-
նակա իմ գրողեց, սակայն երբ անոր
պատճառները յառաջ բերեմք, հաւատար
եմք որ ամբողջ շարք մեզ կարեկից լինե-
լով՝ Կեսարացոց այս անտարբերութեանը
վրայ պիտ'ցաւի : Վասն որոյ վարժարան-
ներու վիճակը մանրամասն չ'պատմած՝ այժմ
կը պատրաստուիմ, ազատ, անկողմնակալ
և ազգասէր օրոտփ, անոնց յետադիմութեան
վրայ խօսելու և այս աղէտից վրայ դար-
ման մը մտածելու :

Արդ՝ Կեսարիոյ մէջ անոր համար բա-
րեկարգ վարժարան մ'ունենցած չենք, 1-
փասն զի ժողովրդեան մեծ մասը դեռ գի-
տութեան համը ճաշակած չըլլալուն՝ հայր
մ'իր որդւոյն դաստիարակութեանը համար
տարին չնչին գումար մը (80-100-200 դր.)
գոհելը կորուստ կը համարի, և իր գումարը
13 տարու չեզած դպրատնէն կը քաշէ կոյր
համողմամբ՝ թէ բաւական կարգալ գրել
սորվեցաւ ուրիշ բանի սէտը չունի ալ, Բայց
խեղճը չը գիտէր որ 12-13 տարու տղայ մը
ինչ կրնայ ամփոփել իր մատաղ մտացը մէջ
... : Ո՛ր կուրսութեան և տգիտութեանդ,
չնչին դուստրի մը համար գաւազն տգէտ
կը թողուս և անոր դահլիճը կը լինի :

2- Վասն զի Կեսարիոյ չայոյ յատկաց-
եալ Դեմիտի և Երեմիայի դեռ բնա-
ջինը եղած չըլլալով՝ մէկուն կանգնածը
միւսը կը կործանէ : Խօսքս բացատրեմ :

Եթեմարդեք թէ՛ այս ինչ անձի միջոցաւ
վարժարաններէն մէկուն գիտուն և ծրա-
շան դասատու մը կը կարգուի, բայց ցա-
ւալին այն է որ այս դասատուն շատ շատ
տարի մը միայն կը շարունակէ իր պաշտօ-
նը, օրովհետեւ անդին ուրիշ ազգային մը
նոյն անձը դպրատնէն կը հանէ պատճառ
բռնելով թէ՛ նա իր որդին պատճերէ (թէ և
առանց յանձնաց չը պատճելիր), թէ՛ իր
խօսքերուն, որ ընդդէմ կանոնի են, ու
չաղբութիւն չընեն, վերջապէս ասոր նման
անհիմն զրպարտութիւններ, որոնք դատա-
տուր մը համար յանձնուք չեն : Բայց իր
բուն նպատակին դանք, այն է նախնածի
և կողմնակալութեան շար ող ին, որ կը դըր-
գուէ գինքն նոյն անձը իր պաշտօնէն հրա-
ժարել տալու, քանի որ նա ուրիշ (իր հա-
կաւորորդին) ձեռքը նոյն պաշտօնին հա-
սած և սուգ ժամանակի մէջ բաւական յա-
ռաջող խնդիրն զոյց տուած է, մինչդեռ
վր կարգած դասատուն ծոյլ է և աղէտ :

Քանի մ'ամսէ կամ տարիէ մ'ետեւ նոր դա-
սատու մը կուգայ, հիմայ ալ ուրիշ նա-
խանձոտներ զանի կը հանեն ... : Այսպէս
օրեր, ամիսներ, տարիներ կանցնին և Կե-
սարիոյ վարժարաններուն մէջ շարունակ
տարի մը դաս չի տուեր, և բնականապէս
յառաջդիմութեան ալ զուրկ կը մնանք :

Բայց այս երկու մէկմէկ կործանող կող-
մերուն արդիւնքը սա եղած է որ՝ շատ մ'
անձինք ազգային դործերէ ետքաշուեր են
Այսպէս ժողովրդէր միայն իր խօսքը
յառաջ տանելու կախատի : Թող վարժա-
րանները գոցուին, թող մանկութե չի դաս-
տիարակուին, բնաւ իրենց հոգը չէ : Ա-
նոնց համար ... : Եւթ Պօլսոյ և այլ հայաբնակ քաղաք-
ներու վարժարաններուն վիճակը քննենք,

ակներեա կը տեսնենք թէ՛ ընդհանրապէս
նորա 8-10 տարիէ ՚ի վեր գոհացուցիչ կեր-
պիւ յառաջ գացեր և բնական զիտուն ու
իր լեզուին տեղեակ աշակերտներ հասու-
ցեր են, ժողովրդէր մ'ուսման համը ճաշա-
կած և իր քայլերը յառաջդիմութեան ուղ-
ւոյն մէջ նետած լինելը ասկէ միայն կը
հասկցուի :

Բայց Կեսարիոյ վարժարանները, նաեւ
ժողովրդէր, բնաւ փոփոխութիւն մը կրած
չեն, ինչ էլին ութ տարի առաջ՝ նոյն վի-
ճակը ունին հիմայ ալ, Ախսոս որ Կեսա-
րիոյ պէս քաղքի մը մէջ, ուր 7000 էն ա-
ւելի հայ կը գտնուի, հայերը օրինաւոր
վարժարան մ'ունենցած չեն (ի բաց առեալ
աղջկանց վարժարանը, որու քիչ քիչ
ժամանակ պիտի խօսիմ) և լուսոյ անուան
անգամ չեն լսեր :

Ստուգիւ այս ցաւալի վիճակը ամենուն
զարմամբ պիտի դրդուի, ինչպէս ժամա-
նակա իմ գրողեց, սակայն երբ անոր
պատճառները յառաջ բերեմք, հաւատար
եմք որ ամբողջ շարք մեզ կարեկից լինե-
լով՝ Կեսարացոց այս անտարբերութեանը
վրայ պիտ'ցաւի : Վասն որոյ վարժարան-
ներու վիճակը մանրամասն չ'պատմած՝ այժմ
կը պատրաստուիմ, ազատ, անկողմնակալ
և ազգասէր օրոտփ, անոնց յետադիմութեան
վրայ խօսելու և այս աղէտից վրայ դար-
ման մը մտածելու :

Արդ՝ Կեսարիոյ մէջ անոր համար բա-
րեկարգ վարժարան մ'ունենցած չենք, 1-
փասն զի ժողովրդեան մեծ մասը դեռ գի-
տութեան համը ճաշակած չըլլալուն՝ հայր
մ'իր որդւոյն դաստիարակութեանը համար
տարին չնչին գումար մը (80-100-200 դր.)
գոհելը կորուստ կը համարի, և իր գումարը
13 տարու չեզած դպրատնէն կը քաշէ կոյր
համողմամբ՝ թէ բաւական կարգալ գրել
սորվեցաւ ուրիշ բանի սէտը չունի ալ, Բայց
խեղճը չը գիտէր որ 12-13 տարու տղայ մը
ինչ կրնայ ամփոփել իր մատաղ մտացը մէջ
... : Ո՛ր կուրսութեան և տգիտութեանդ,
չնչին դուստրի մը համար գաւազն տգէտ
կը թողուս և անոր դահլիճը կը լինի :

2- Վասն զի Կեսարիոյ չայոյ յատկաց-
եալ Դեմիտի և Երեմիայի դեռ բնա-
ջինը եղած չըլլալով՝ մէկուն կանգնածը
միւսը կը կործանէ : Խօսքս բացատրեմ :

Եթեմարդեք թէ՛ այս ինչ անձի միջոցաւ
վարժարաններէն մէկուն գիտուն և ծրա-
շան դասատու մը կը կարգուի, բայց ցա-
ւալին այն է որ այս դասատուն շատ շատ
տարի մը միայն կը շարունակէ իր պաշտօ-
նը, օրովհետեւ անդին ուրիշ ազգային մը
նոյն անձը դպրատնէն կը հանէ պատճառ
բռնելով թէ՛ նա իր որդին պատճերէ (թէ և
առանց յանձնաց չը պատճելիր), թէ՛ իր
խօսքերուն, որ ընդդէմ կանոնի են, ու
չաղբութիւն չընեն, վերջապէս ասոր նման
անհիմն զրպարտութիւններ, որոնք դատա-
տուր մը համար յանձնուք չեն : Բայց իր
բուն նպատակին դանք, այն է նախնածի
և կողմնակալութեան շար ող ին, որ կը դըր-
գուէ գինքն նոյն անձը իր պաշտօնէն հրա-
ժարել տալու, քանի որ նա ուրիշ (իր հա-
կաւորորդին) ձեռքը նոյն պաշտօնին հա-
սած և սուգ ժամանակի մէջ բաւական յա-
ռաջող խնդիրն զոյց տուած է, մինչդեռ
վր կարգած դասատուն ծոյլ է և աղէտ :

Քանի մ'ամսէ կամ տարիէ մ'ետեւ նոր դա-
սատու մը կուգայ, հիմայ ալ ուրիշ նա-
խանձոտներ զանի կը հանեն ... : Այսպէս
օրեր, ամիսներ, տարիներ կանցնին և Կե-
սարիոյ վարժարաններուն մէջ շարունակ
տարի մը դաս չի տուեր, և բնականապէս
յառաջդիմութեան ալ զուրկ կը մնանք :

Բայց այս երկու մէկմէկ կործանող կող-
մերուն արդիւնքը սա եղած է որ՝ շատ մ'
անձինք ազգային դործերէ ետքաշուեր են
Այսպէս ժողովրդէր միայն իր խօսքը
յառաջ տանելու կախատի : Թող վարժա-
րանները գոցուին, թող մանկութե չի դաս-
տիարակուին, բնաւ իրենց հոգը չէ : Ա-
նոնց համար ... : Եւթ Պօլսոյ և այլ հայաբնակ քաղաք-
ներու վարժարաններուն վիճակը քննենք,

ակներեա կը տեսնենք թէ՛ ընդհանրապէս
նորա 8-10 տարիէ ՚ի վեր գոհացուցիչ կեր-
պիւ յառաջ գացեր և բնական զիտուն ու
իր լեզուին տեղեակ աշակերտներ հասու-
ցեր են, ժողովրդէր մ'ուսման համը ճաշա-
կած և իր քայլերը յառաջդիմութեան ուղ-
ւոյն մէջ նետած լինելը ասկէ միայն կը
հասկցուի :

Բայց Կեսարիոյ վարժարանները, նաեւ
ժողովրդէր, բնաւ փոփոխութիւն մը կրած
չեն, ինչ էլին ութ տարի առաջ՝ նոյն վի-
ճակը ունին հիմայ ալ, Ախսոս որ Կեսա-
րիոյ պէս քաղքի մը մէջ, ուր 7000 էն ա-
ւելի հայ կը գտնուի, հայերը օրինաւոր
վարժարան մ'ունենցած չեն (ի բաց առեալ
աղջկանց վարժարանը, որու քիչ քիչ
ժամանակ պիտի խօսիմ) և լուսոյ անուան
անգամ չեն լսեր :

Ստուգիւ այս ցաւալի վիճակը ամենուն
զարմամբ պիտի դրդուի, ինչպէս ժամա-
նակա իմ գրողեց, սակայն երբ անոր
պատճառները յառաջ բերեմք, հաւատար
եմք որ ամբողջ շարք մեզ կարեկից լինե-
լով՝ Կեսարացոց այս անտարբերութեանը
վրայ պիտ'ցաւի : Վասն որոյ վարժարան-
ներու վիճակը մանրամասն չ'պատմած՝ այժմ
կը պատրաստուիմ, ազատ, անկողմնակալ
և ազգասէր օրոտփ, անոնց յետադիմութեան
վրայ խօսելու և այս աղէտից վրայ դար-
ման մը մտածելու :

Արդ՝ Կեսարիոյ մէջ անոր համար բա-
րեկարգ վարժարան մ'ունենցած չենք, 1-
փասն զի ժողովրդեան մեծ մասը դեռ գի-
տութեան համը ճաշակած չըլլալուն՝ հայր
մ'իր որդւոյն դաստիարակութեանը համար
տարին չնչին գումար մը (80-100-200 դր.)
գոհելը կորուստ կը համարի, և իր գումարը
13 տարու չեզած դպրատնէն կը քաշէ կոյր
համողմամբ՝ թէ բաւական կարգալ գրել
սորվեցաւ ուրիշ բանի սէտը չունի ալ, Բայց
խեղճը չը գիտէր որ 12-13 տարու տղայ մը
ինչ կրնայ ամփոփել իր մատաղ մտացը մէջ
... : Ո՛ր կուրսութեան և տգիտութեանդ,
չնչին դուստրի մը համար գաւազն տգէտ
կը թողուս և անոր դահլիճը կը լինի :

2- Վասն զի Կեսարիոյ չայոյ յատկաց-
եալ Դեմիտի և Երեմիայի դեռ բնա-
ջինը եղած չըլլալով՝ մէկուն կանգնածը
միւսը կը կործանէ : Խօսքս բացատրեմ :

Եթեմարդեք թէ՛ այս ինչ անձի միջոցաւ
վարժարաններէն մէկուն գիտուն և ծրա-
շան դասատու մը կը կարգուի, բայց ցա-
ւալին այն է որ այս դասատուն շատ շատ
տարի մը միայն կը շարունակէ իր պաշտօ-
նը, օրովհետեւ անդին ուրիշ ազգային մը
նոյն անձը դպրատնէն կը հանէ պատճառ
բռնելով թէ՛ նա իր որդին պատճերէ (թէ և
առանց յանձնաց չը պատճելիր), թէ՛ իր
խօսքերուն, որ ընդդէմ կանոնի են, ու
չաղբութիւն չընեն, վերջապէս ասոր նման
անհիմն զրպարտութիւններ, որոնք դատա-
տուր մը համար յանձնուք չեն : Բայց իր
բուն նպատակին դանք, այն է նախնածի
և կողմնակալութեան շար ող ին, որ կը դըր-
գուէ գինքն նոյն անձը իր պաշտօնէն հրա-
ժարել տալու, քանի որ նա ուրիշ (իր հա-
կաւորորդին) ձեռքը նոյն պաշտօնին հա-
սած և սուգ ժամանակի մէջ բաւական յա-
ռաջող խնդիրն զոյց տուած է, մինչդեռ
վր կարգած դասատուն ծոյլ է և աղէտ :

ՄԱՆՁՈՒՄԷԻ ԷՖԲԵՍՐ

ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Գտնվателю в № 29 1871 года